

مقایسه روابط صمیمانه میان کاربران وابسته به اینترنت و کاربران غیروابسته در میان دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی شهر تهران

سمیه تاجیک اسماعیلی^۱، مهدی آقایی^۲

چکیده

پژوهش پیش رو با هدف مقایسه روابط صمیمانه در کاربران وابسته و غیروابسته به اینترنت در میان دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی شهر تهران در سال ۱۳۹۷ طراحی و اجرا شده است. روش پژوهش توصیفی است و با تکنیک پیمایش و ابزار اندازه‌گیری پرسشنامه انجام شده است. یافته‌های پژوهش نشان داد میزان و نوع روابط صمیمانه در کاربران وابسته و غیروابسته به اینترنت، تفاوت دارد. از میان ابعاد «روابط صمیمانه»، بعد «سطح نزدیکی به دیگری» در کاربران وابسته به اینترنت با کاربران غیروابسته تفاوت دارد. همچنین یافته‌ها تفاوت معناداری بین «بعد اشتراک‌گذاری ارزش‌ها» و «فعالیت مشترک» در کاربران وابسته و غیروابسته به اینترنت نشان داد. بدین معنی که روابط صمیمانه در میان کاربران وابسته به اینترنت در ابعاد ذکر شده، ضعیف‌تر از کاربران غیروابسته است. اما روابط صمیمانه در دو «بعد شناخت از یکدیگر» و «بعد روابط عاطفی» در میان کاربران وابسته به اینترنت و کاربران غیروابسته تفاوتی ندارد.

واژه‌های کلیدی

وابستگی به اینترنت، روابط صمیمانه، فضای مجازی، دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی

۱. استادیار گروه ارتباطات اجتماعی، واحد تهران شرق، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)
S.t.esmaeili@gmail.com

۲. کارشناس ارشد مطالعات فرهنگی و رسانه، واحد تهران شرق، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
aghaemehdi7@gmail.com

❖ مقدمه

انقلاب اطلاعات و ارتباطات، مانند هر تحول و دگرگونی دیگری تبعات مثبت و منفی به همراه دارد. برخی پژوهش‌ها (کاپلان^۱، ۲۰۰۰، بنجامین^۲، ۱۹۹۹، دیویدگان^۳، ۱۹۹۸، کرات^۴، ۱۹۹۸) حاکی از تأثیرات منفی این رسانه بر جنبه‌های مختلف زندگی کاربران آن است و برخی پژوهش‌ها (دوران، ۱۳۸۱) از آثار مثبت آن سخن می‌گویند. ولی به نظر می‌رسد استفاده افراطی از هر رسانه‌ای بیشتر تبعات منفی را تقویت می‌کند. برای مثال استفاده بیش از حد و پرداختن به دنیای مجازی می‌تواند بر رفتارهای اجتماعی تأثیر منفی برجای بگذارد. وابستگی یا اعتیاد به اینترنت از جمله مباحثی است که امروزه به خصوص در میان نوجوانان و جوانان قابل تأمل است، به طوری که نمی‌توان از آسیب‌های روانی و جسمانی آن اغماض کرد (عزیزی‌نژاد و همکاران، ۱۳۹۳: ۹۶۱).

تقسیم‌بندی دنیای حقیقی و دنیای مجازی با شکل‌گیری رسانه‌های نوین، به ویژه اینترنت، شکل گرفته است. دنیایی که دارای هویت و شکل مستقلی از دنیای حقیقی بوده و مخاطبان می‌توانند در این دنیا عقاید، پرسش‌ها و دغدغه‌های خود را دنبال کنند و به جواب برسند. استفاده بیش از حد از فضای مجازی می‌تواند منجر به استفاده آسیب‌زا از این فناوری نوین شده و تبعات منفی بر جای بگذارد. اعتیاد به اینترنت در زیرمجموعه اختلالات تکانه‌ای آمده و نوعی استفاده از اینترنت است که بتواند مشکلات روان‌شناختی، اجتماعی، درسی یا شغلی در زندگی فرد ایجاد کند. رایج‌ترین تعریف اعتیاد به اینترنت این است که نوعی وابستگی رفتاری به اینترنت ایجاد کند (Kaplan & Sadock, 2003: 823).

اعتیاد یا وابستگی به اینترنت صرفاً بر مبنای ساعات استفاده از اینترنت، در نظر گرفته نمی‌شود، بلکه علائم رفتاری خاصی که نشان‌دهنده نوعی وابستگی آسیب‌زا و افراطی نسبت به اینترنت است، می‌تواند مشخص‌کننده این نوع اعتیاد باشد. این علائم رفتاری و مشکلات روحی که در پی اعتیاد یا وابستگی به اینترنت ایجاد می‌شود از دیدگاه نظریه‌پردازان متعددی مورد بررسی قرار گرفته است.

از دیدگاه فیتزپاتریک^۵ (۲۰۰۸)، ملاک‌های عمده اعتیاد که باید حداقل به مدت ۲۰ ماه ادامه داشته باشند عبارتند از: ایجاد تحمل، علائم سندرم ترک (مانند لرزش، اضطراب،

-
1. Kaplan
  2. Benjamin
  3. Davidgan
  4. Kraut
  5. Fitzpatrick

افکار تکراری راجع به اینترنت، خیال‌پردازی و رویا دیدن راجع به اینترنت، حرکات ارادی یا غیرارادی انگلستان)، اجبار به استفاده از اینترنت به منظور کاهش دادن یا جلوگیری از علائم ترک، استفاده بیش از مدتی که کاربر از ابتدا قصد استفاده داشته، کاهش فعالیت‌های اجتماعی، شغلی و تفریحی و خطر از دست دادن شغل، تحصیل و فرصت‌های کاری به دلیل استفاده بیش از حد از اینترنت است (Fitzpatrick, 2008: 86). روابط صمیمانه زیر مجموعه روابط انسانی قرار می‌گیرد. این روابط اعم‌گفت و شنود، ایجاد رابطه‌ی حسی بین دو یا چند نفر و نوعی کنش و واکنش برای ایجاد یک رابطه‌ی حسنه و پایدار است.

زیگمونت باومن^۱ (۱۹۲۵-۲۰۱۷)، جامعه‌شناس و فیلسوف لهستانی‌ال‌اصل و استاد جامعه‌شناسی دانشگاه لیدز انگلستان، نوعی تفکر را برای مخاطبان ترسیم کرده‌است. او تلاش دارد نوعی از رابطه را به بوته‌ی تعریف ببرد که شاکله‌ی اصلی پژوهش ما خواهد بود. در عصر حاضر زنان و مردان به شدت محتاج به «ایجاد رابطه» هستند، اما در عین حال از آن هراس دارند که این ارتباط برای همیشه باقی بماند و این ارتباط همیشگی آن‌ها را مجبور به تحمل فشارهایی کند که آزادی آنها را سلب نماید. در دنیای امروز «رابطه» از داغ‌ترین بحث‌ها است و باومن دلیل این مسئله را با استفاده از قاعده‌ی مارتین هایدگر «چیزها فقط وقتی خود را بر آگاهی آشکار می‌کنند که منجر به نومیدی شوند» طرح می‌کند (باومن، ۱۳۸۴: ۱۱). با فراگیر شدن روابط مختلف در فضای مجازی روابط انسانی و صمیمانه دستخوش تغییر شده‌است. تعریف روابط صمیمانه در میان برخی افراد تغییر کرده و باید بدانیم این روابط در بین کسانی که از فضای مجازی، به شکل افراطی و آسیب‌زا استفاده می‌کنند با کسانی که کمتر از آن استفاده می‌کنند متفاوت است یا خیر. شناخت این تفاوت احتمالی می‌تواند، انسان را برای کنترل و نظارت بیشتر بر رفتارهایش، یاری رساند.

پژوهش پیش‌رو با هدف مقایسه‌ی روابط صمیمانه در میان کاربران وابسته به اینترنت، با کاربران غیروابسته طراحی و اجرا شده‌است. پرسش اصلی پژوهش این است که: آیا روابط صمیمانه و ابعاد آن، در کاربران وابسته و غیروابسته به اینترنت با هم متفاوت است؟ پرسش‌های فرعی پژوهش نیز به شرح ذیل‌اند:

آیا بُعد «سطح نزدیکی به دیگری»، از روابط صمیمانه در کاربران وابسته به اینترنت با کاربران غیروابسته تفاوت دارد؟

آیا بُعد «به اشتراک‌گذاری ارزش‌ها و ایده‌ها» از روابط صمیمانه در کاربران وابسته به اینترنت با کاربران غیروابسته تفاوت دارد؟

آیا بُعد «فعالیت‌های مشترک» از روابط صمیمانه در کاربران وابسته به اینترنت با کاربران غیروابسته تفاوت دارد؟

آیا بُعد «شناخت از یکدیگر» از روابط صمیمانه در کاربران وابسته به اینترنت با کاربران غیروابسته تفاوت دارد؟

آیا بُعد «رفتارهای عاطفی» از روابط صمیمانه در کاربران وابسته به اینترنت با کاربران غیروابسته تفاوت دارد؟

هدف اصلی پژوهش:

مقایسه روابط صمیمانه در کاربران وابسته به اینترنت با کاربران غیروابسته
اهداف فرعی پژوهش:

شناسایی تفاوت احتمالی میان بعد «سطح نزدیکی به دیگری» از روابط صمیمانه در کاربران وابسته به اینترنت با کاربران غیروابسته

شناسایی تفاوت احتمالی میان بعد «به اشتراک‌گذاری ارزش‌ها و ایده‌ها» از روابط صمیمانه در کاربران وابسته به اینترنت با کاربران غیروابسته

شناسایی تفاوت احتمالی میان بعد «فعالیت‌های مشترک» از روابط صمیمانه در کاربران وابسته به اینترنت با کاربران غیروابسته

شناسایی تفاوت احتمالی میان بعد «شناخت از یکدیگر» از روابط صمیمانه در کاربران وابسته به اینترنت با کاربران غیروابسته

شناسایی تفاوت احتمالی میان «بعد رفتارهای عاطفی» از روابط صمیمانه در کاربران وابسته به اینترنت با کاربران غیروابسته

پیشینه پژوهش

پژوهشگر در بررسی پژوهش‌های انجام شده در داخل و خارج از کشور، به پژوهشی که مستقیماً به بررسی رابطه میان وابستگی به اینترنت و روابط صمیمانه بپردازد، برخورد نکرد که این نشان‌دهنده نوآوری پژوهش حاضر است. لذا، محقق چکیده‌ای از پژوهش‌های انجام شده درباره آثار وابستگی به اینترنت در ابعاد مختلف ارتباطات فرد و همچنین روابط صمیمانه را به صورت جداگانه در این بخش طرح کرده و ارتباط هر یک از پژوهش‌ها را با این پژوهش بیان می‌کند:

یوسفی و اجاقلو (۱۳۹۶) پژوهشی با هدف بررسی آثار ارتباطات مجازی بر بیگانگی جمعی، و به روش پیمایشی به انجام رساندند. فرضیه اساسی تحقیق، این بود که: ارتباطات مجازی، اثر دوگانه‌ای بر بیگانگی جمعی دارد. این اثر در شرایط طولانی‌بودن سابقه ارتباط و

جنسیت زنانه، کاهنده است درحالیکه در شرایط کوتاه بودن سابقه ارتباط و جنسیت مردانه ارتباط‌گیرنده، افزایشدهنده است. نتایج واری فرضیه بر روی شبکه‌های اجتماعی یک نمونه ۱۶۰ نفره تصادفی از افراد ۱۶ ساله و بالاتر ساکن شهر مشهد نشان می‌دهد: اول این که بیگانگی جمعی در شبکه‌های اجتماعی شهر مشهد، در مجموع بالاست. دوم این که تراکم روابط مجازی بسیار بیشتر از تراکم روابط چهره به چهره در بیشتر شبکه‌هاست. سوم این که تراکم ارتباط مجازی در همه شبکه‌ها با بیگانگی جمعی ارتباط ندارد؛ و سرانجام برخلاف پیش بینی، افزایش ارتباط مجازی در شبکه‌های خانوادگی و دوستی سبب کاهش بیگانگی جمعی شده است.

دلیل انتخاب این پژوهش به عنوان پیشینه پژوهشی، شباهت آن با پژوهش پیش‌رو در حوزه بررسی تأثیر ارتباطات مجازی و استفاده از اینترنت در کاهش میزان و کیفیت ارتباطات میان‌فردی در دنیای واقعی کاربران است.

نتایج پژوهشی که تاجیک اسماعیلی (۱۳۹۴) با هدف بررسی نقش وابستگی به اینترنت در اضطراب امتحان دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی شهر تهران و با روش توصیفی و تکنیک پیمایشی به انجام رساند، نشان داد که وابستگی به اینترنت بر افزایش اضطراب امتحان دانشجویان تأثیر دارد و با افزایش وابستگی به اینترنت، میزان اضطراب امتحان دانشجویان افزایش می‌یابد.

از آنجا که این پژوهش به بررسی آثار و تبعات منفی استفاده افراطی از اینترنت و به طور ویژه وابستگی به اینترنت، در زندگی کاربران پرمصرف می‌پردازد، به عنوان پیشینه پژوهشی در این نوشتار مورد استناد قرار می‌گیرد.

نتایج پژوهش اردکانیان (۱۳۹۴) تحت عنوان «تأثیر وابستگی به اینترنت بر مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان وابسته به اینترنت در مدارس هوشمند و عادی شهر تهران» نشان داد دانش‌آموزان وابسته و غیروابسته به اینترنت از لحاظ مهارت‌های اجتماعی تفاوت معنی‌داری دارند. بدین معنی که مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان وابسته به اینترنت، کمتر از مهارت‌های دانش‌آموزان غیروابسته است.

پژوهش فوق از نظر گرایش به بررسی آثار وابستگی به اینترنت بر مهارت‌های اجتماعی و روابط میان‌فردی در دنیای واقعی، به پژوهش حاضر شباهت دارد. چرا که هدف پژوهش حاضر نیز بررسی روابط صمیمانه میان‌فردی، تحت تأثیر وابستگی به اینترنت است.

شهبازی راد و میردریکوند (۱۳۹۳) در پژوهشی که با هدف بررسی «رابطه اعتیاد به اینترنت با افسردگی، سلامت روان و ویژگی‌های جمعیت‌شناختی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه» و به روش پیمایشی و با استفاده از پرسشنامه اعتیاد به اینترنت یانگ

(۱۹۹۸) انجام دادند، دریافتند اعتیاد به اینترنت با افسردگی رابطه مثبت و با سلامت روان رابطه منفی دارد ($p < 0/001$). همچنین نتایج نشان داد با توجه به ویژگی‌های جمعیت‌شناختی دانشجویان، مثل جنسیت و وضعیت تأهل از نظر اعتیاد به اینترنت تفاوت معناداری مشاهده نشد. حال آنکه میزان اعتیاد به اینترنت در دانشجویان غیربومی بیشتر از دانشجویان بومی بود ($p < 0/05$).

نتایج پژوهش صالحی و یآوری (۱۳۹۳) با هدف «بررسی رابطه بین عوامل خانوادگی با اعتیاد به اینترنت و آسیب‌های ناشی از آن در بین جوانان شهر یزد» نشان داد که بین ارزش‌های خانوادگی، کنترل اجتماعی والدین، حمایت اجتماعی خانواده، تحصیلات والدین و آگاهی والدین از تکنولوژی‌های ارتباطی با آسیب‌های ناشی از استفاده نادرست از اینترنت رابطه معناداری وجود دارد ($p < 0/001$). همچنین یافته‌ها نشان داد که متغیرهای نظارت اجتماعی والدین، آگاهی والدین از تکنولوژی‌های ارتباطی، تحصیلات پدر، درآمد خانواده و جنسیت به ترتیب بیشترین سهم معنی‌داری را در پیش‌بینی متغیر (اعتیاد به اینترنت) داشته‌اند.

بیرامی، موحدی و موحدی (۱۳۹۳) در پژوهشی که با هدف بررسی «ارتباط حمایت اجتماعی ادراک‌شده و احساس تنهایی اجتماعی - عاطفی با اعتیاد به اینترنت در جامعه دانشجویی» و با روش پیمایشی انجام داده‌اند، دریافتند بین نمرات افراد در حمایت اجتماعی ادراک‌شده و احساس تنهایی اجتماعی - عاطفی با اعتیاد به اینترنت ارتباط معناداری وجود دارد ($P < 0/01$). به عبارتی وضعیت افرادی که اعتیاد اینترنتی داشتند، در ابعاد حمایت اجتماعی ادراک‌شده و احساس تنهایی اجتماعی - عاطفی نیز نامطلوب‌تر بود.

فاطمی (۱۳۹۲) در پژوهشی که با هدف «بررسی رابطه میزان استفاده از اینترنت با روابط خانوادگی» به روش پیمایشی و در میان دانشجویان متأهل دانشگاه‌های قم انجام داده به این نتیجه رسیده است که اینترنت و روابط مجازی خود تشکیل دهنده برخی ازدواج‌ها بوده و آثار مختلفی بر روی مخاطبان و کاربران زن و مرد دارد. در فضای تأهل و زندگی مشترک زن‌شویی استفاده از اینترنت نوعی تعامل مجازی را برای زوجین به وجود آورده است و رابطه زندگی حقیقی آنها را دستخوش تغییر نموده است. این پژوهش در نتیجه‌گیری خود اعلام می‌دارد که تأثیر اینترنت بر روی زوجین باعث سردی روابط آنها شده است.

هر چهار پیشینه پژوهشی پیش‌گفته، به بررسی آثار جانبی وابستگی یا اعتیاد به اینترنت در ابعاد مختلف ذهنی، روانی و ارتباطی کاربران پرمصرف می‌پردازند. نتایج تمامی آن‌ها حکایت از آسیب‌های ناشی از استفاده افراطی از اینترنت در روابط صمیمانه میان زوجین، کاهش

ارزش‌های خانوادگی، کاهش سلامت روانی و غیره است که از این جهت به رویکرد پژوهش حاضر درباره شناسایی نقش وابستگی به اینترنت در روابط صمیمانه کاربران، شباهت دارند. محمدزاده ملایوسفی (۱۳۹۲) در پژوهشی به بررسی ارتباطات مجازی و ازدواج در میان دانشجویان دانشگاه گیلان و با تکیه بر نظریه عشق سیال زیگمونت باومن پرداخته است. روش مورد استفاده در این پژوهش ترکیبی از روش‌های کمی (پیمایشی) و کیفی (بحث گروهی) است. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که بین متغیر ویژگی‌های روابط اینترنتی با نگرش به دوستی و ازدواج اینترنتی رابطه معنی‌داری وجود دارد. نتایج حاصل از ضرایب رگرسیونی نشان داد که اعتماد و صمیمیت در رابطه اینترنتی بیشترین تأثیر را در تبیین نگرش به دوستی اینترنتی دارند. همچنین متغیر صمیمیت در رابطه اینترنتی بیشترین تأثیر مستقیم را بر متغیر نگرش به دوستی اینترنتی داشته است. متغیرهای تعهد و گمنامی تأثیر مستقیمی بر متغیر نگرش به دوستی اینترنتی نداشته‌اند.

این پژوهش از نظر بررسی روابط صمیمانه با رویکرد زیگمونت باومن در حوزه ارتباطات صمیمانه تحت تأثیر فضای مجازی، با بخش نظری پژوهش حاضر قرابت و نزدیکی دارد. نتایج تحقیقات محسن تبریزی و همکارانش در سال ۲۰۱۲ بین جوانان ۱۸ تا ۲۹ سال تهرانی نشان داد که میانگین ساعات استفاده از اینترنت برای کاربران ۱۷:۱۴ ساعت در هفته بود. ۲۹ درصد کاربران، به اینترنت اعتیاد داشتند و همه آنها درجات مختلفی از احساس ضعف و ناتوانی در انجام امور، اجتماع‌گریزی، تنهایی و انزوای اجتماعی و عدم تمایل به روابط و تعامل بین‌فردی را از خود نشان دادند. پژوهش تبریزی از نظر بررسی روابط و تعاملات میان فردی تحت تأثیر اعتیاد به اینترنت، با پژوهش حاضر شباهت داشته و از این جهت به عنوان پیشینه پژوهشی در نظر گرفته شده است.

در پژوهشی که کریم و نیگار^۱ در سال ۲۰۱۴ انجام داد به این نتیجه رسید که وابستگی به اینترنت باعث تداوم مشکلات مداوم اجتماعی و خانوادگی شده و افراد وابسته به اینترنت از مشکلات شغلی، روانی، اجتماعی و خانوادگی رنج می‌برند. این افراد به علت صرف وقت زیاد در اینترنت، از ارتباطات خانوادگی و اجتماعی و همچنین از فعالیت‌های اجتماعی، شغلی و تفریحی دور خواهند شد (Rezaul Karim, 2014).

کائو^۲ و همکاران (۲۰۰۷) و ین^۱ و همکاران (۲۰۰۷) در پژوهشی به مقایسه ویژگی‌های روان‌شناختی، شخصیتی و اجتماعی دانشجویان وابسته به اینترنت با دانشجویانی که به

1. Rezaul Karim & Nigar

2. Rezaul karim

3. Cao

صورت افراطی از اینترنت استفاده نمی‌کنند، پرداختند. یافته‌های پژوهش آن‌ها نشان داد که میزان اضطراب، افکارخودکشی، میزان افسردگی، بیش‌فعالی، هراس، ترس اجتماعی، پرخاشگری و خشونت و رفتارهای ضد اجتماعی در دانشجویان وابسته به اینترنت از دانشجویان دیگر، بیشتر بوده است.

نتایج پژوهش کیم^۲ و همکاران (۲۰۰۶) نشان داد که میزان افسردگی، اضطراب، ترس و هراس اجتماعی در دانشجویان وابسته به اینترنت بیشتر از دانشجویان غیروابسته است. فیوریتو^۳ و همکاران (۲۰۰۴) در پژوهشی راجع به استفاده از اینترنت به این نتیجه رسیدند که ارتباط معنادار و واضحی میان ساعات‌های هفتگی استفاده از اینترنت و نمرات سلامت روان کاربران وجود دارد. نتایج حاصل از پژوهش آنان همچنین مؤید افزایش احتمالی میان استفاده از اینترنت و اختلال‌های روانی کاربران است.

در تحقیقی که توسط کاپلان^۴ و همکارانش در سال (۲۰۰۰) صورت گرفت به بررسی میزان بالای استفاده از اینترنت و رابطه آن با افسردگی و کناره‌گیری اجتماعی در نوجوانان پرداختند. در این پژوهش روی ۸۹ نفر از دانش‌آموزان سال آخر دبیرستان اجرا شد و پرسشنامه مورد استفاده در این مطالعه پرسشنامه افسردگی بک و پرسشنامه اعتیاد به اینترنت یانگ و راجرز (۱۹۹۸) بود. برای اینکه مشخص کنند که افراد اعتیاد به اینترنت دارند یا خیر با استفاده از ویرایش تعدیل جزئی نیمرخ اعتیاد به قماربازی (قماربازی بیمارگون) در راهنمای سنجش روانی به مشخص کردن افراد پرداختند. شرکت‌کنندگان به صورت داوطلبانه در این پژوهش شرکت کردند.

هر یک از پژوهش‌هایی که در بخش پیشینه پژوهشی داخلی و خارجی درج شده‌اند، به نوعی به بررسی آثار و نتایج مختلف اعتیاد یا وابستگی به اینترنت در ابعاد گوناگون زندگی کاربران پرداخته و نتایج آن‌ها به نوعی مشخص‌کننده آسیب‌های ناشی از استفاده افراطی از اینترنت در حوزه‌های مختلف روانی (مانند افسردگی، احساس تنهایی، انزوا، اضطراب امتحان و...) و حوزه روابط میان‌فردی (کاهش ارتباطات با دیگران در دنیای واقعی، کاهش صمیمیت میان زوجین، کاهش مهارت‌های اجتماعی و...) است. بنابراین، تمامی این پیشینه‌ها می‌توانند به شکل‌گیری رویکرد فکری و نظری درباره آثار مخرب و زیانبار اعتیاد به اینترنت در روابط میان‌فردی به طور کلی و روابط صمیمانه میان افراد به طور ویژه، محقق را

-
1. Yen
  2. Kim
  3. Favaretto/
  4. Kaplan

یاری کنند؛ اما با توجه به اینکه پژوهشی که به طور مستقیم به بررسی نقش وابستگی به اینترنت در روابط صمیمانه پردازد، یافت نشد، پژوهش حاضر جنبه نوآوری داشته و تلاش می‌کند با بررسی و مقایسه روابط صمیمانه میان دو گروه وابسته و غیروابسته به اینترنت، به بررسی آسیب‌های این نوع وابستگی، در روابط صمیمانه میان کاربران پردازد.

مبانی نظری پژوهش

کیمبرلی یانگ^۱ (۱۹۹۶) تحقیقات گسترده‌ای را در حوزه اعتیاد یا وابستگی به اینترنت، انجام داده است. وی بعد از مطالعات گسترده‌ای در این زمینه، علائم وابستگی به اینترنت را به شرح ذیل برشمرد:

۱. فرد، احساس می‌کند مجذوب اینترنت شده است، پیوسته به فعالیت‌های قبلی آنلاین خود فکر کرده و یا منتظر جلسه بعدی که آنلاین خواهد شد، می‌ماند.
۲. فرد، زمان طولانی‌تری را نسبت به آنچه که در اول قصد داشت، آنلاین می‌ماند.
۳. فرد، احساس بی‌حوصلگی و افسردگی دارد، مخصوصاً هنگامی که می‌خواهد ارتباطش را با شبکه قطع کند.
۴. فرد، بسیاری از فرصت‌های شغلی و آموزشی را از دست می‌دهد، روابط خود را با افراد خانواده یا دوستانش به خطر می‌اندازد و رابطه‌اش را با آن‌ها قطع می‌کند تا در اینترنت آنلاین باقی بماند.
۵. فرد به اعضای خانواده، درمانگر یا دوستانش درباره‌ی زمان آنلاین بودن خود دروغ می‌گوید و از دیگران پنهان می‌کند که چند ساعت را در ارتباط با شبکه باقی مانده است.
۶. فرد، ارتباط با اینترنت را به عنوان یک راه فرار از مشکلات زندگی واقعی یا خلاص شدن از احساس کسالت ملامت‌انگیز خود و رهایی از احساسات درماندگی، گناه، اضطراب یا افسردگی انتخاب کرده و از آن استفاده می‌کند (Anderson, 1997: 44). به نقل از تاجیک اسماعیلی، (۲۸: ۱۳۸۹).

کاس^۲ (۲۰۱۴) وابستگی به اینترنت را مانند اختلال در نظر می‌گیرد؛ نوعی اختلال که فرد مبتلا صفحه اینترنت را جذاب‌تر از واقعیت زندگی روزمره می‌بیند. به نظر کاس هرکسی که رایانه دارد در معرض وابستگی است اما افرادی که خجالتی، افسرده، تنها و بی‌حوصله هستند، یا آن‌هایی که از اعتیادی دیگر بهبودی می‌یابند، بیشتر در معرض خطر قرار دارند. وابستگی به فناوری به‌طور عملیاتی می‌تواند «وابستگی غیر شیمیایی» (رفتاری) که شامل

انسان و دستگاه است، تعریف می شود. این اعتیاد ممکن است انفعالی (مثلاً تلویزیون) یا فعال (مثل بازی های رایانه ای) باشد و معمولاً جنبه های القاء کننده و تقویت کننده ای دارد که ممکن است وابستگی را تشدید کند (Fohringer & Lehenbauer- Baum, 2015). برای تشخیص وابستگی به اینترنت، مانند سایر اختلالات روانی، باید ملاک ها و نشانه های بالینی را با در نظر گرفتن مدت زمان و فراوانی و شدت سنجید. نزدیک ترین معیار به این اختلال معیار قماربازی مرضی است که شبیه به ماهیت مرضی استفاده از اینترنت است (Li et al', 2014). مجموعه ای از ملاک های تشخیصی برای اختلال وابستگی به اینترنت در نظر گرفته شده است. برای این که این اختلال بتواند مانند نوعی وابستگی در نظر گرفته شود، انجمن روان پزشکی امریکا معیارهایی را مشخص کرده است که فرد باید حداقل سه مورد از این معیارها را حداقل به مدت دوازده ساعت داشته باشد.

۱. تحمل - که با هر یک از موارد زیر تعیین می شود:

الف) نیاز به افزایش قابل ملاحظه وقت برای صرف کردن در اینترنت با هدف رسیدن به احساس رضامندی؛

ب) کاهش تدریجی احساس رضامندی فرد، نسبت به گذشته، به ازای صرف زمانی یکسان در اینترنت؛ در نتیجه فرد به زمان بیشتری نیاز دارد تا بتواند به احساس رضایت دست یابد.

۲. ترک - که با هر یک از موارد زیر مشخص می شود:

الف) نشانگان ترک اینترنت: دو یا چند نشانه که با فاصله چند روز تا یک ماه بعد از معیار اول ایجاد می شود از جمله بی قراری، اضطراب، افکار وسواسی درباره این که در اینترنت چه می گذرد. رویا و خیال بافی درباره اینترنت و حرکات تایپ کردن ارادی و غیر ارادی با انگشتان. بروز این نشانه ها باعث ناراحتی، اختلال در کارکرد اجتماعی، شغلی، یا کارکردهای مهم دیگر فرد می شود (Liu, 2015)؛

ب) استفاده از اینترنت برای اجتناب یا تسکین نشانه های ترک ادامه می یابد.

۳. آنالین بودن معمولاً بیشتر یا طولانی تر از آنچه می شود که قبلاً در نظر گرفته شده بود.

۴. میل مداوم برای قطع یا کاهش تماس اینترنت؛

۵. وقت زیادی صرف فعالیت های مربوط به اینترنت (مثلاً خرید کتاب و راهنما) می شود؛

۶. به علت استفاده از اینترنت فعالیت های اجتماعی، شغلی و تفریحی حذف می شود یا کاهش می یابد؛

۷. استفاده از اینترنت به رغم داشتن یک مشکل مداوم اجتماعی، شغلی یا روانی (مثل محرومیت از خواب، تعارض‌های زناشویی یا خانوادگی، تأخیر در قرارها، مسامحه در وظایف شغلی، یا احساس بی‌حوصلگی با افراد مهم زندگی) که یا از آن ناشی شده است، یا آن را تشدید می‌کند و باعث تداوم در استفاده می‌شود؛

۸. احساس بی‌قراری یا حساسیت، هنگامی که استفاده از اینترنت متوقف می‌شود؛

۹. استفاده از اینترنت، به شیوه‌ای برای فرار یا تسکین احساس درماندگی، گناه، اضطراب و افسردگی تبدیل شود؛

۱۰. فرد به اعضای خانواده و دیگران، با هدف پنهان کردن زمان صرف شده در اینترنت، دروغ می‌گوید؛

۱۱. فرد به‌رغم بالا بودن صورت حساب مخارج گوناگون کماکان به استفاده از اینترنت ادامه می‌دهد (Rezaul Karim & Nigar, 2014). با عنایت به دیدگاه‌های گوناگونی که در حوزه اعتیاد یا وابستگی به اینترنت در این نوشتار آمده، چارچوب نظری پژوهش در حوزه وابستگی به اینترنت بر مبنای رویکرد نظری کیمبرلی یانگ (۱۹۹۶)، صورت‌بندی شده است.

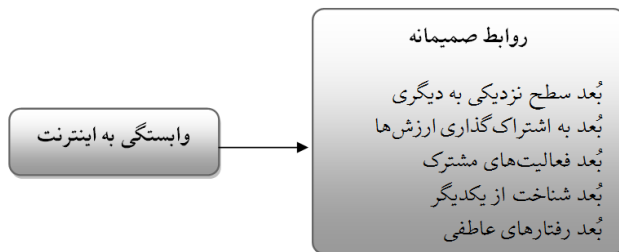
در رابطه با روابط صمیمانه نظریه‌های گوناگونی مطرح شده است. برخی معتقدند صمیمیت یعنی توانایی ایجاد رابطه عمیق و ایجاد همدلی با دیگران به خصوص با جنس مخالف. شما می‌توانید هویت یک فرد را بر اساس میزان موفقیت شغلی و تحصیلی او بررسی کنید، ولی جنبه دیگر هویت یک فرد میزان موفقیت و مهارت او در ایجاد روابط عمیق و پایدار است. اغلب افراد با وجود موفقیت‌های بسیار در زندگی، احساس رضایت و خوشبختی ندارند و در برقراری روابط عمیق و صمیمانه با مشکل روبه‌رو هستند. آن‌ها تصوّر می‌کنند که توانایی ایجاد روابط صمیمانه یک امر غریزی است و ضرورتی برای یادگیری و تمرین این روابط وجود ندارد (کالات، ۱۳۸۶: ۶۱؛ نقل از آقایی، ۱۳۹۷: ۲۱). همین امر موجب می‌شود که با وجود ضعف در برقراری روابط صمیمانه با دیگران به دنبال رفع موانع ارتباطی و تقویت مهارت‌های خود برای ایجاد صمیمیت در روابط خود با دیگران، نباشند.

صمیمیت حالتی از تقسیم ابعاد مشخص مانند صمیمیت جسمی، روان‌شناختی و عاطفی است. درمجموع صمیمیت فرآیندی است که به وسیله آن هر انسان در زندگی برای توسعه و بهبود ارتباطات از آن استفاده می‌کند.

صمیمیت به‌عنوان نوعی از رابطه که در آن خودافشایی، درک، اعتماد و نزدیکی عمیق تجربه می‌شود (Zolfaghari, Fatehizadeh & Abedi: 2008). صمیمیت، مهارتی است که با شناخت، تکرار و تمرین، بهبود می‌یابد و فردی که مهارت برقراری روابط صمیمانه با

دیگران را دارا بوده و آن را در روابط خود به کار بندد، از بسیاری از آسیب‌های عاطفی و روانی در امان می‌ماند.

صمیمیت یک فرایند تعاملی و شامل تعدادی از ابعاد مرتبط با یکدیگر است. صمیمیت یک نیاز واقعی انسان است که ریشه‌دار بوده و در یک چارچوب نیاز بقا برای دلبستگی رشد می‌کند. آشفتگی‌های شدید در مرز دلبستگی مادر-کودک یا شکست دلبستگی کودکی پیامدهایی برای رشد صمیمیت واقعی در زندگی بعدی دارد. نیاز به صمیمیت به عنوان رشد، پختگی، تمایز یافتگی و تظاهر پیشرفته نیاز جهانی بیولوژیکی برای نزدیکی بدنی، ارتباط و تماس با انسان‌های دیگر مفهوم‌سازی می‌شود (Bagarozzi, 2001). صمیمیت به عنوان توانایی ارتباط با دیگران با حفظ فردیت تعریف می‌شود. این‌گونه تعاریف مبتنی بر خویشتن حاکی از آن است که فرد به درجه‌ای از رشد فردی دست یابد تا بتواند با دیگران رابطه صمیمانه برقرار کند. صمیمیت را می‌توان به عنوان توانایی شناخت خود در حضور دیگران دانست که خودآگاهی و رشد هویت، برای ظرفیت و قابلیت شخص در جهت صمیمیت، بسیار ضروری است (Patrick, Sells, Giordano & Tollerud, 2007:361). استفاده افراطی از فناوری‌های نوین ارتباطی، به ویژه اینترنت، موجب شده که امروزه اغلب روان‌شناسان، جامعه‌شناسان و اندیشمندان علوم ارتباطات، به بررسی و شناخت آسیب‌های روان‌شناختی و ارتباطی این فناوری‌ها در میان کاربران پرمصرف بپردازند. استفاده افراطی از هر فناوری ارتباطی، منجر به بروز آسیب‌هایی در روابط واقعی و حقیقی فرد در دنیای واقعی شده و باعث کاهش روابط صمیمانه وی در دنیای واقعی می‌شود. صرف زمان زیاد در فضای مجازی به همراه وابستگی روانی و ذهنی به اشتغال در اینترنت، موجب کاهش و تضعیف روابط میان‌فردی کاربران با اطرافیان‌شان می‌شود. چارچوب نظری پژوهش در حوزه روابط صمیمانه بر اساس رویکرد نظری زیگمونت باومن و بر اساس مقیاس روابط صمیمی تریدول و کومار با پنج بُعد «سطح نزدیکی به دیگری»، «به‌اشتراک‌گذاری ارزش‌ها و ایده‌ها»، «فعالیت‌های مشترک»، «شناخت از یکدیگر» و «رفتارهای عاطفی» در نظر گرفته شده است.

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

فرضیه اصلی پژوهش

روابط صمیمانه و ابعاد آن، در کاربران وابسته و غیروابسته به اینترنت، تفاوت دارد.

فرضیه‌های فرعی پژوهش:

- بُعد سطح نزدیکی به دیگری از روابط صمیمانه در کاربران وابسته به اینترنت با کاربران غیروابسته تفاوت دارد.
- بُعد به اشتراک‌گذاری ارزش‌ها و ایده‌ها از روابط صمیمانه در کاربران وابسته به اینترنت با کاربران غیروابسته تفاوت دارد.
- بُعد فعالیت‌های مشترک از روابط صمیمانه در کاربران وابسته به اینترنت با کاربران غیروابسته تفاوت دارد.
- بُعد شناخت از یکدیگر از روابط صمیمانه در کاربران وابسته به اینترنت با کاربران غیروابسته تفاوت دارد.
- بُعد رفتارهای عاطفی از روابط صمیمانه در کاربران وابسته به اینترنت با کاربران غیروابسته تفاوت دارد.

تعاریف نظری و عملیاتی مفاهیم پژوهش

وابستگی به اینترنت^۱

تعریف نظری

«اعتیاد به اینترنت» یا «وابستگی به اینترنت» را ایوان گلدبرگ برای اولین بار در سال ۱۹۹۵ مطرح کرد (8: Gonzalez, 2008). استفاده بیش از حد و یا استفاده نامعقول و بیمارگونه از اینترنت را اعتیاد به اینترنت می‌گویند (28: Fallah, 2007). وابستگی به اینترنت را اعتیاد مدرن نام‌گذاری کرده‌اند، در واقع وابستگی به اینترنت یک وابستگی واقعی همانند اعتیاد به مواد مخدر و وابستگی‌های دیگر است، اگر چه این نوع وابستگی مشکلات جسمی اعتیادهای شیمیایی را ندارد، مشکلات اجتماعی ناشی از آن همانند اعتیادهای دیگر است (شایق، ۱۳۸۷: ۹-۵۲۴، نقل از شهبازی راد و میردریکوند، ۱۳۹۲: ۲). انجمن روان‌پزشکی آمریکا اعتیاد به اینترنت را یک الگوی استفاده از اینترنت که موجب اختلال عملکردی شده و با حالات ناخوشایند درونی در طول یک دوره دوماهه همراه باشد تعریف و برای تشخیص آن هفت ملاک ارائه کرده است. حداقل سه معیار در طول دو ماه: تحمل، علائم ترک، زمان استفاده از اینترنت بیش از آنچه که فرد در ابتدا قصد دارد به طول انجامد، تمایل مداوم برای کنترل رفتار، صرف وقت قابل توجه برای امور مرتبط با اینترنت، کاهش فعالیت‌های

اجتماعی، شغلی و تفریحی در اثر استفاده از اینترنت و تداوم استفاده با وجود آگاهی از آثار منفی آن (Joyce & Patrick, 2008: 59-60؛ نقل از شهبازی راد و میردریکوند، ۱۳۹۲: ۲).

تعریف عملیاتی

به منظور سنجش اعتیاد یا وابستگی به اینترنت، از مقیاس استاندارد شده ۲۰ سوالی کیمبرلی یانگ (۱۹۹۶) استفاده شده است. این پرسشنامه بر اساس مقیاس لیکرت (۱. کاملاً مخالفم؛ ۲. مخالفم؛ ۳. نه موافقم نه مخالف؛ ۴. موافقم؛ ۵. کاملاً موافقم) است.

روابط صمیمانه

تعریف نظری

هاتفیلد (۱۹۹۸) صمیمیت را فرایندی می‌داند که در آن افراد تلاش می‌کنند به یکدیگر نزدیک شوند و شباهت‌ها و تفاوت‌هایی را کشف کنند که در احساسات و افکار دارند (حسینی و همکاران، ۱۳۹۴: ۲۸). نزدیکی کلامی، عاطفی و جسمانی در قالب روابط صمیمانه شکل می‌گیرد.

تعریف عملیاتی

در این پژوهش، برای سنجش روابط صمیمانه از مقیاس رفتار صمیمی (IBS-R) تریدول و کومار (۱۹۸۱) استفاده شده است. IBS به‌عنوان مقیاسی برای رفتارهای صمیمی ساخته شده و شامل ۵۰ گویه و بر اساس طیف لیکرت (پنج قسمتی) است. این مقیاس روابط صمیمانه را در پنج بُعد «سطح نزدیکی به دیگری»، «به اشتراک‌گذاری ارزش‌ها و ایده‌ها»، «فعالیت‌های مشترک»، «شناخت از یکدیگر» و «رفتارهای عاطفی»، در نظر گرفته است.

روش پژوهش

روش این پژوهش توصیفی - پیمایشی و ابزار اندازه‌گیری آن، پرسشنامه است. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی شهر تهران است. در پژوهش پیش‌رو کلیه دانشجویان مشغول به تحصیل در رشته‌ها، مقاطع و دانشکده‌های مختلف دانشگاه آزاد اسلامی، واحدهای شهر تهران به‌عنوان جامعه آماری در نظر گرفته شدند که بر اساس آخرین آمار وزارت علوم، تحقیقات و فناوری آمار دانشجویان دانشگاه آزاد در تهران، ۲۸۲۵۱۵ نفر هستند. حجم نمونه بر اساس جدول مورگان، تعداد ۳۸۴ نفر است که به صورت نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب شدند.

در این پژوهش دو پرسشنامه برای نیل به اهداف در نظر گرفته شده است. یک پرسشنامه با محوریت اعتیاد به اینترنت و پرسشنامه دوم با محوریت ارتباطات صمیمانه. برای سنجش اعتیاد به اینترنت در میان دانشجویان، از مقیاس اعتیاد به اینترنت کیمبرلی یانگ (۱۹۹۶) استفاده شد. این مقیاس شامل ۲۰ سؤال است و توسط یانگ و همکارانش تهیه و اعتباریابی شده است.

مقیاس رفتار صمیمی (IBS-R) این مقیاس توسط تریدول و کومار برای اعتباریابی IAS در مطالعه تریدول (۱۹۸۱) ساخته شد. IBS به عنوان مقیاسی برای رفتارهای صمیمی ساخته شد. در مطالعه حاضر، نسخه تجدید نظر شده IBS (با عنوان IBS-R اشاره می‌شود) مورد استفاده قرار گرفت.

برای سنجش روایی ابزارهای اندازه‌گیری پژوهش پیش‌رو از محتوای صوری استفاده شد. هرچند که ابزارهای مورد استفاده، استاندارد شده هستند، ولی صرفاً جهت اطمینان از اینکه در بومی‌کردن این ابزار، آسیبی به روایی آن‌ها نمی‌رسد، نظر چند نفر از اساتید صاحب نظر در حوزه ارتباطات و علوم اجتماعی را در مورد گویه‌های هر پرسشنامه جویا شده و بعد از توافق نظر همه اساتید، پرسشنامه‌ها به اجرا درآمدند.

هر دو ابزار استفاده شده در پژوهش، استاندارد بوده و قبلاً در پژوهش‌های زیادی پایایی آن‌ها مورد سنجش و تأیید قرار گرفته است. با این حال در این پژوهش، بعد از تکمیل ۶۰ پرسشنامه توسط دانشجویان مورد بررسی، ضریب آلفای کرونباخ برای بررسی پایایی ابزار اندازه‌گیری، ۸۵ درصد محاسبه شد.

یافته‌های پژوهش

الف) یافته‌های توصیفی

تعداد ۲۵۲ نفر یعنی ۶۳ درصد پاسخ‌دهندگان مرد و ۱۴۸ نفر زن بوده‌اند. تعداد ۲۹۵ نفر یعنی ۷۳/۷۵ درصد پاسخ‌دهندگان مجرد و ۱۰۵ نفر متأهل بوده‌اند. تعداد ۱۰۳ نفر از پاسخ‌دهندگان در بازه سنی ۲۰ تا ۲۵ سال قرار دارند و ۲۵/۷۵ درصد حجم نمونه را تشکیل می‌دهند. تعداد ۱۴۳ نفر از افراد پاسخ‌دهنده ۲۶ تا ۳۰ سال سن دارند. ۹۶ نفر نیز ۳۱ تا ۳۵ سال سن دارند که ۲۴ درصد حجم نمونه است و ۵۸ نفر از افراد نیز بالای ۳۵ سال هستند و کمی بیش از ۱۴ درصد حجم نمونه را تشکیل می‌دهند. ۶۳ نفر از افراد مدرک تحصیلی کاردانی دارند. ۱۸۴ نفر از پاسخ‌دهندگان نیز مدرک تحصیلی کارشناسی دارند که ۴۶ درصد حجم نمونه است. افراد دارای مدرک تحصیلی کارشناسی ارشد شامل ۹۶ نفر می‌باشد. افرادی که دانشجوی دکترا هستند نیز ۵۷ نفر می‌باشند.

یافته‌ها درباره میانگین استفاده از اینترنت نشان داد که تعداد ۶۸ نفر از پاسخ‌دهندگان کمتر از ۱ ساعت از اینترنت استفاده می‌کنند و ۱۷ درصد حجم نمونه را تشکیل می‌دهند. تعداد ۹۴ نفر از افراد پاسخ دهنده ۱ تا ۳ ساعت استفاده می‌کنند. ۱۰۴ بین ۳ تا ۶ ساعت استفاده می‌کنند که ۲۶ درصد حجم نمونه است، ۸۹ نفر از افراد بین ۶ تا ۱۰ ساعت استفاده می‌کنند و ۵۲ نفر بیش از ۱۰ ساعت از اینترنت استفاده می‌کنند.

ب) یافته‌های تبیینی
آزمون فرضیه‌ها - فرضیه یک

جدول ۱. بُعد سطح نزدیکی به دیگری از روابط صمیمانه در کاربران وابسته به اینترنت با کاربران غیروابسته

معداری		فرض برابری واریانس		اختلاف میانگین	میانگین کاربران	فرضیه‌های پژوهش
معداری	T	معداری	F			
۰/۰۰۰	-۴/۱۹۶	۰/۰۰۰	۱۵/۵۴۹	۰/۲۸۷	کاربران غیروابسته به اینترنت	سطح نزدیکی به دیگری
۰/۰۰۰	-۴/۳۵۰				کاربران وابسته به اینترنت	

در متغیر سطح نزدیکی به دیگری مقدار معناداری از سطح خطا کوچک‌تر است مقدار $f=15.549$ و میزان معناداری ۰/۰۰۰ است. لذا اختلاف دیدگاه کاربران در این زمینه متفاوت است، در متغیر بعد سطح نزدیکی به دیگری میانگین دیدگاه کاربران غیروابسته به اینترنت از کاربران وابسته به اینترنت بیشتر است، لذا بُعد سطح نزدیکی به دیگری از روابط صمیمانه در کاربران وابسته به اینترنت با کاربران غیروابسته تفاوت دارد.

فرضیه دو

جدول ۲. بُعد به اشتراک‌گذاری ارزش‌ها از روابط صمیمانه در کاربران وابسته به اینترنت با کاربران غیروابسته

معداری اختلاف میانگین		فرض برابری واریانس		اختلاف میانگین	میانگین کاربران	فرضیه‌های پژوهش
معداری	T	معداری	F			
۰/۰۰۳	-۳/۴۱۶	۰/۰۰۲	۶/۳۱۹	۰/۵۱۴	کاربران غیروابسته	بُعد به اشتراک‌گذاری ارزش‌ها
۰/۰۰۴	-۳/۲۲۸				کاربران وابسته به اینترنت	

در متغیر بعد به اشتراک گذاری ارزش‌ها مقدار معناداری از سطح خطا کوچکتر است، مقدار $f=6.319$ و معناداری $۰/۰۰۲$ است. لذا اختلاف دیدگاه کاربران در این زمینه متفاوت و در متغیر بعد به اشتراک گذاری ارزش‌ها میانگین دیدگاه کاربران غیروابسته به اینترنت از کاربران وابسته به اینترنت بیشتر است، لذا بعد به اشتراک گذاری ارزش‌ها از روابط صمیمانه در کاربران وابسته به اینترنت با کاربران غیر وابسته تفاوت دارد.

فرضیه سه

جدول ۳. بُعد فعالیت‌های مشترک از روابط صمیمانه در کاربران وابسته به اینترنت با کاربران غیروابسته

معناداری اختلاف میانگین		فرض برابری واریانس		اختلاف میانگین	کاربران	فرضیه‌های پژوهش
معناداری	T	معناداری	F			
۰/۰۰۰	-۳/۹۴۶	۰/۰۰۵	۷/۹۲۶	-۰/۱۹۴	کاربران غیروابسته	فعالیت‌های مشترک
۰/۰۰۰	-۳/۸۳۳				کاربران وابسته به اینترنت	

در متغیر فعالیت‌های مشترک مقدار معناداری از سطح خطا کوچکتر است، مقدار $f=7.926$ و مقدار معناداری $۰/۰۰۰$ لذا اختلاف دیدگاه کاربران در این زمینه متفاوت است، در فعالیت‌های مشترک میانگین دیدگاه کاربران غیروابسته از کاربران وابسته به اینترنت بیشتر است، لذا بعد فعالیت‌های مشترک از روابط صمیمانه در کاربران وابسته به اینترنت با کاربران غیروابسته تفاوت دارد.

فرضیه چهار

جدول ۴. بُعد شناخت از یکدیگر از روابط صمیمانه در کاربران وابسته به اینترنت با کاربران غیروابسته

معناداری اختلاف میانگین		فرض برابری واریانس		اختلاف میانگین	کاربران	فرضیه‌های پژوهش
معناداری	T	معناداری	F			
۰/۸۱۲	-۳/۶۴۳	۰/۶۱۲	۶/۸۷۰	-۰/۰۷۹	کاربران غیروابسته	شناخت از یکدیگر
۰/۷۰۳	-۳/۵۱۲				کاربران وابسته به اینترنت	

در متغیر شناخت از یکدیگر مقدار معناداری از سطح خطا بزرگتر است، مقدار $f=6.870$ و مقدار معناداری $0/612$ لذا اختلاف دیدگاه کاربران در این زمینه متفاوت نیست و در شناخت از یکدیگر دیدگاه افراد تفاوت معناداری ندارد.

فرضیه پنج

جدول ۵. بُعد رفتارهای عاطفی از روابط صمیمانه در کاربران وابسته به اینترنت با کاربران غیروابسته

معماداری اختلاف میانگین		فرض برابری واریانس		اختلاف میانگین	میانگین	کاربران	فرضیه‌های پژوهش
معماداری	T	معماداری	F				
0/601	-3/893	0/510	8/310	-0/240	3/650	کاربران غیروابسته	رفتارهای عاطفی
0/740	-3/710					کاربران وابسته به اینترنت	

در متغیر رفتارهای عاطفی مقدار معناداری از سطح خطا بزرگتر است، مقدار $f=8.310$ و مقدار معناداری $0/510$ لذا اختلاف دیدگاه کاربران در این زمینه متفاوت نیست، در شناخت از یکدیگر دیدگاه کاربران تفاوت معناداری ندارد.

فرضیه اصلی

جدول ۶. مقایسه میزان و نوع روابط صمیمانه در کاربران وابسته به اینترنت با کاربران غیروابسته

معماداری اختلاف میانگین		فرض برابری واریانس		اختلاف میانگین	میانگین	کاربران	فرضیه اصلی پژوهش
معماداری	T	معماداری	F				
0/000	-3/720	0/003	7/917	-0/313	3/814	کاربران غیروابسته	میزان و نوع روابط صمیمانه
0/000	-3/621					کاربران وابسته به اینترنت	

در متغیر میزان و نوع روابط صمیمانه مقدار معناداری از سطح خطا کوچکتر است، مقدار $f=7.917$ و مقدار معناداری $0/000$ لذا اختلاف دیدگاه کاربران در این زمینه متفاوت است، در میزان و نوع روابط صمیمانه میانگین دیدگاه کاربران غیروابسته از کاربران وابسته به

اینترنت بیشتر است، لذا میزان و نوع روابط صمیمانه در کاربران وابسته به اینترنت با کاربران غیروابسته تفاوت دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌های توصیفی پژوهش درباره میانگین استفاده از اینترنت نشان داد که تعداد ۶۸ نفر از پاسخ‌دهندگان کمتر از ۱ ساعت از اینترنت استفاده می‌کنند و ۱۷ درصد حجم نمونه را تشکیل می‌دهند. تعداد ۹۴ نفر از افراد پاسخ‌دهنده ۱ تا ۳ ساعت استفاده می‌کنند. ۱۰۴ بین ۳ تا ۶ ساعت استفاده می‌کنند که ۲۶ درصد حجم نمونه است، ۸۹ نفر از افراد بین ۶ تا ۱۰ ساعت استفاده می‌کنند و ۵۲ نفر بیش از ۱۰ ساعت از اینترنت استفاده می‌کنند.

یافته‌های تبیینی پژوهش نشان داد، فرضیه اصلی پژوهش مورد تأیید قرار گرفته و روابط صمیمانه در میان کاربران وابسته و غیروابسته به اینترنت، متفاوت است.

همچنین یافته‌ها نشان داد که بُعد «سطح نزدیکی به دیگری» از روابط صمیمانه، در کاربران وابسته به اینترنت با کاربران غیروابسته متفاوت است. در متغیر بُعد «سطح نزدیکی به دیگری» میانگین دیدگاه کاربران غیروابسته به اینترنت از کاربران وابسته به اینترنت بیشتر است. بدین معنی که این بُعد از روابط صمیمانه در میان کاربران عادی یا غیروابسته به اینترنت بیشتر از کاربران وابسته بوده و کاربران وابسته به اینترنت، بُعد سطح نزدیکی به دیگری ضعیف‌تری را نسبت به دیگران تجربه می‌کنند.

همچنین تفاوت معناداری بین بُعد به اشتراک‌گذاری ارزش‌ها و بُعد فعالیت‌های مشترک از روابط صمیمانه، میان کاربران وابسته و کاربران غیروابسته وجود دارد. در متغیر بُعد به اشتراک‌گذاری ارزش‌ها میانگین دیدگاه کاربران غیروابسته به اینترنت از کاربران وابسته به اینترنت بیشتر است. بدین معنا که کاربران وابسته به اینترنت در بُعد «به اشتراک‌گذاری ارزش‌ها» خود ضعیف‌تر از کاربران غیروابسته‌اند. همچنین بُعد «فعالیت‌های مشترک» در روابط صمیمانه در میان کاربران وابسته به اینترنت، کمتر از کاربران غیروابسته است.

اما نتایج نشان داد که میان ابعاد «شناخت از یکدیگر» و «رفتارهای عاطفی» از روابط صمیمانه در کاربران وابسته به اینترنت با کاربران غیروابسته تفاوتی وجود ندارد.

یافته‌های این پژوهش با نتایج پژوهش یوسفی و اجاقلو (۱۳۹۶) در حوزه آثار مخرب استفاده افراطی و آسیب‌زا از اینترنت و فضای مجازی در روابط حقیقی، انطباق دارد. همچنین، نتایج پژوهش تاجیک اسماعیلی (۱۳۹۴) و اردکانیان (۱۳۹۴) را در زمینه آثار سوء وابستگی به اینترنت در ابعاد مختلف زندگی کاربران پرمصرف، تأیید می‌کند.

نتایج این پژوهش، مؤید یافته‌های پژوهش‌های شهبازی‌راد و میردریکوند (۱۳۹۳)، صالحی و یاوری (۱۳۹۳) و یافته‌های بیرامی، موحدی و موحدی (۱۳۹۳) و فاطمی (۱۳۹۲)، در اثبات اثرات آسیب‌زای وابستگی یا اعتیاد به اینترنت در روابط صمیمانه و ارتباطات میان‌فردی با دیگران در فضای واقعی است.

همچنین یافته‌های پژوهش پیش‌رو همسو با نتایج پژوهش محمدزاده ملایوسفی (۱۳۹۲)، درباره صمیمیت در روابط میان فردی تحت تاثیر فضای مجازی است.

نتایج پژوهش تبریزی و همکارانش (۲۰۱۲) که نشان‌دهنده ضعف و کاهش توانایی و مهارت‌های برقراری ارتباط در روابط تعاملی با دیگران تحت تأثیر وابستگی و اعتیاد به اینترنت است، با نتایج پژوهش حاضر همخوان است.

همچنین یافته‌های کریم و نیگار^۱ (۲۰۱۴)، کائو و همکاران (۲۰۰۷)، ین و همکاران (۲۰۰۷)، کیم و همکاران (۲۰۰۶) که نشان داد افراد وابسته به اینترنت به علت صرف وقت زیاد در اینترنت، از ارتباطات خانوادگی و اجتماعی و همچنین از فعالیت‌های اجتماعی و ارتباطی دور خواهند شد و میزان آسیب‌های روحی، روانی و ارتباطی در میان کاربران وابسته به اینترنت بیشتر از کاربران غیروابسته و با نتایج این پژوهش همسو است.

یافته‌های پژوهش‌های فیوریتو و همکاران (۲۰۰۴) و کاپلان^۲ و همکارانش (۲۰۰۰) نیز در زمینه افزایش اختلالات روانی، رفتاری و ارتباطی در میان کاربرانی که به اینترنت اعتیاد دارند نسبت به کاربران معمولی، یافته‌های پژوهش حاضر را تأیید می‌کنند.

---

1. Rezaul Karim & Nigar

2. Kaplan

منابع و مأخذ

- آقایی، مهدی (۱۳۹۷). مقایسه روابط صمیمانه در کاربران وابسته و غیروابسته به اینترنت در میان دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی شهر تهران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد مطالعات فرهنگی و رسانه، دانشکده علوم انسانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شرق.
- باگاروزی، دنیس (۱۳۸۵). افزایش صمیمیت در ازدواج. ترجمه حمید آتش‌پور و عذرا اعتمادی، اصفهان: انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی خوراسگان.
- باومن، زیگمونت (۱۳۸۴). عشق سیال در باب ناپایداری پیوندهای انسانی، ترجمه عرفان ثابتی، تهران: نشر ققنوس.
- بیرامی، منصور؛ موحدی، یزدان و موحدی، معصومه (۱۳۹۳). ارتباط حمایت اجتماعی ادراک شده و احساس تنهایی اجتماعی - عاطفی با اعتماد به اینترنت در جامعه دانشجویی. فصلنامه شناخت اجتماعی، شماره ۲: ۱۲۲-۱۰۹.
- تاجیک اسماعیلی، سمیه (۱۳۸۹). «تأثیر فناوریهای نوین ارتباطی (اینترنت و چت) بر هویت ملی دانش‌آموزان دختر دبیرستانی شهر تهران»، رساله دکتری دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران.
- حسینی، فریده‌سادات؛ مریم محمدی و مهناز جوکار (۱۳۹۴). «بررسی صمیمیت زناشویی در دوران میانسالی، نقش ویژگی‌های شخصیتی زوجین». فصلنامه فرهنگی - تربیتی زنان و خانواده، شماره ۳۰: ۵۱-۲۷.
- دوران، بهزاد (۱۳۸۱). «تأثیر فضای سایبرنتیک بر هویت اجتماعی»، رساله دکترای جامعه‌شناسی. دانشگاه تربیت مدرس.
- شهبازی راد، افسانه و فضل‌اله میردردی‌کوند (۱۳۹۳). رابطه اعتماد به اینترنت با افسردگی، سلامت روان و ویژگی‌های جمعیت شناختی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه. مجله علمی پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی ایلام. دوره ۲۲: ۸-۱.
- صالحی، عصمت و مجید نعیم یآوری (۱۳۹۳). بررسی رابطه بین عوامل خانوادگی با اعتماد به اینترنت و آسیب‌های ناشی از آن در بین جوانان شهر یزد. فصلنامه علمی ترویجی مطالعات پلیس زن. شماره ۲۰: ۴۲-۲۴.
- عزیزی‌نژاد، بهاره؛ رحیمه پورحیدر؛ ژیلا رنجی و زعفر قلی‌نژاد (۱۳۹۳). «بررسی وضعیت اعتماد به اینترنت در میان دانشجویان و رابطه آن با مؤلفه‌های شخصیتی و اضطراب». مجله دانشکده پرستاری و مامایی، شماره ۱۰: ۹۶۴-۹۵۹.
- فاطمی، طاهره (۱۳۹۲). بررسی رابطه میزان استفاده از اینترنت با روابط خانوادگی (مورد مطالعه دانشجویان متأهل دانشگاه های قم)، پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه باقرالعلوم علیه السلام. دانشکده علوم سیاسی و اجتماعی.
- فرهنگی علی‌اکبر (۱۳۸۹). ارتباطات انسانی، جلد دوم، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.

- کالات، جیمز (۱۳۸۶). روان‌شناسی فیزیولوژیکی (عمومی)، ترجمه یحیی محمدی، تهران: نشر روان.
- گاتمن، جان (۱۳۸۸). راز ازدواج‌های موفق. ترجمه سید مرتضی نظری، تهران: انتشارات اندیشه معاصر.
- گودرزی، حسین (۱۳۸۴). گفتارهایی درباره جامعه‌شناسی هویت در ایران، تهران: مؤسسه مطالعات ملی.
- محمدزاده ملایوسفی، حمیده (۱۳۹۲). ارتباطات مجازی و ازدواج: مطالعه موردی در میان دانشجویان دانشگاه گیلان. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه گیلان. دانشکده ادبیات و علوم انسانی.
- معمدنژاد، کاظم (۱۳۸۳). وسایل ارتباط جمعی، چاپ سوم، تهران: انتشارات دانشکده علامه طباطبایی.
- مکدونالد، لیندا جی (۱۳۹۲). رهایی از آسیب‌های خیانت زناشویی؛ راهنمای عملی برای همسران عهدشکن، ترجمه پروین آقایی، علی قاسمیان‌نژاد، علی نقی، سمیه نبیان، تهران: نشر راه.
- منتظرالقائم، مهدی (۱۳۸۹). «مقدمه‌ای بر فضای مجازی»، فصلنامه تخصصی آینه هنر، شماره ۶: ۲۳-۳۱.
- میلر، استوارت (۱۳۸۵). نظریه‌های رسانه، ترجمه سعید مهدی‌زاده، تهران: نشر همشری.
- هیر، نارمن (۱۳۹۵). دایرة المعارف مسائل جنسی، ترجمه عبدالله رهنما، تهران: انتشارات کتاب سبز.
- یوسفی، علی و کمال اوجاقلو (۱۳۹۶). آثار ارتباطات مجازی بر بیگانگی جمعی (مورد مطالعه: شهر مشهد). فصلنامه رسانه‌های نوین، شماره ۹: ۲۱۹-۱۹۵.

- Anderson, K.J. (2001). **Internets use among college students an exploratory study.** Journal of American College Health, 50(1):21-26.4- Bloch, J. Student/teacher interaction via e-mail: the social context of Internet discourse. Journal of Second Language Writing, 2002. 11:117-134.
- Caplan, S.E. (2002). **Problematic internet use and psychosocial well- being: development of a theory- based cognitive behavioral measurement instrument.** Journal of Computer in Human Behavior, 18, 553-575.
- Cao, F. Su, L. Liu, T. and Gao , X. (2007). **The relationship between impulsivity and Internet addiction: in a sample of Chinese adolescents .** European Psychiatry, 30: 466-471.
- Fallah MT.(2007). **Disorder of internet addiction.** Pscol J; 1:26-31.(Persian)
- Favaretto, G, Morandin I, Gava M, Binotto f.(2004). **Internet and psychopathology: an analysis of the use of the Web by 1075 students at secondary school.**

- Fitzpatrick, J.J. (2008). **Internet addiction: Recognition and intervention**. Archives of of psychiatric nursing, psychiatricnursing.org
- Gonzalez NA.(2008). **Internet addiction disorder and it's relation to impulse control**. MA Dissertation.
- Kim` Kyunghee , Ryu, Eunjung, Mi-Young Chon, Eun-Ja Yeun, So-Young Choi, Jeong-Seok Seo, Bum-Woo Nam(2006). **Internet addiction in Korean adolescents and its relation to depression and suicidal ideation: a questionnaire survey**. International Journal of Nursing Studies.;43(2):185-92.
- Kuss, D. J. G. W. Shorter, A. J. Van Rooij, D. Van de Mheen, and M. D. Griffiths (2014). **The Internet addiction components model and personality: Establishing construct validity via a nomological network**', Computers in Human Behavior, Vol.39.
- Lehenbauer-Baum, M. and M. Fohringer(2015). **'Towards classification criteria for internet gaming disorder: Debunking differences between addiction and high engagement in a German sample of World of Warcraft players'**, Computers in Human Behavior, Vol.45.
- Li, C. J. Dang, X. Zhang, and J. Guo (2014). **'Internet addiction among Chinese adolescents: The effect of parental behavior and self-control'**, Computers in Human Behavior, Vol.41.
- Liu, Q. X. X. Y. Fang, N. Yan, Z. K. Zhou, X. J. Yuan, J. Lan, and C. Y. Liu(2015) **'Multi-family group therapy for adolescent Internet addiction: Exploring the underlying mechanisms'**, Addictive Behaviors, Vol.42.
- Patrick F, Joyce J. (2008).**Internet addiction: Recognition and intervention**. J Psychiatry Nurs:22; 59-60.
- Patrick, S. Sells, J. N. Giordano, F. G. & Tollerud, T. R. (2007). **Intimacy Differentiation, and personality variables as predictors of marital satisfaction**. The Family Journal, (15): 359_367.
- Rezaul Karim, A. K. M. and N. Nigar (2014). **'The Internet Addiction Test: Assessing its psychometric properties in Bangladeshi culture'**, Asian Journal of Psychiatry, Vol.10
- Sadock, B.J. & Sadock, V.A. (2003). **Impulse control disorders**. In Kaplan & Sadock's synopsis of psychiatry: Behavioral sciences/clinical Psychiatry 10th ed. (pp. 820-850). Philadelphia: Lippincott Williams &Wilkins.
- Shayegh S.(1387) **[Evaluation Internet addiction and its relation to personality traits in adolescents in Tehran 1386-1387]**. J Azad Uni 2008; 4:524-9.(Persian) USA: Texas University, College of psychology;P.6-25.
- Yen, J. Koc, Yen C, wuH, Yang M. (2007). **The comorbid psychiatric symptoms of Internet addiction: attention deficit and hyperactivity disorder (ADHD), depression, social phobia, and hostility**. J Adolesc Health, 41(1), 93-98
- Young, K. S. (1997). **Internet addiction: the emergence of a new clinical disorder**. [online]. Available at paper presented at the 104 the Annual Meeting of American Psychological Association. Toronto, Canada.

Zolfaghari, M. Fatehizadeh, M. Abedi, M, R (2008). **Determining Relationships Between Early maladaptive schemas and marital intimacy among mobarakeh steel complex personel.** Journal of Family Research4 (3);247-261.(in Persian)